

in rodovitna zemlja, ko bi je toča tolikrat ne pošodovala in ji vsako leto nar manj petine pridelka ne pobrala. Vendar ne napravi toča nikdar dragine ne pri žitu, ne pri vinu, in le tistiga, kteriga zadene, v nadlogo pripravi“.

„Prosto ljudstvo meni, da copernice točo delajo, zato začno z vsimi zvonovi zvoniti, ko se huda ura bliža. Da je zvonikar (mežnar) vedno za zvonjenje pripravljen, morajo on, ali njegova žena ali njegovi otroci ali kakošen hlapec noč in dan zmiraj v zvoniku na straži stati, da berž, ko se kakošen črn oblak prikaže ali se začne bliskati in grometi, začnejo z vsimi zvonovi zvoniti“.

„Če pa hudo treska, se morajo duhovni, naj bo ponoči ali podnevi, iz farovža podati in se brez odloga pred cerkev na pokopališe vstopiti in oblake blagosloviti. Ako bi se branili to storiti, bi bili v nevarnosti, da bi kmetje čez nje ne planili, kar se je v letu 1685 v neki fari zares pripetilo, da so neumni kmetje fajmoštra dolžili, da je vzrok toče, in ga hotli pretépsi, ako bi jim ne bil ponoči všel; gospôska je scer neumne rogovileže zavoljo tega oistro kaznovala, pa kaj pomaga, ker kazin ne zatare prazne vére!“

„Rêci pa moram, da so bili nekteri duhovni večkrat te prazne vére sami krivi, ker se je slišalo, da so nekteri svojim farmanam obetali, dokler bojo oni pri njih, ne bo njih fare toča zadéla, ali pa so jim rekli, če so hudi oblaki brez škode se memo njih fare vlekli, da so oni točo pregnali. Če se je zares primerilo, da ene leta ni toče v tistim kraji bilo, se je vkoreninila pri nekterih kmetih ta neumna vraža, in če je drug fajmošter za unim prišel in je k nesreči toča tisti kraj potolkla, so nedolžniga pošteniga fajmoštra dolžili: češ! če so uni fajmošter znali točo odvracati, zakaj pa ta ne?“

„Taki kmetje so po tem takim enaki ajdovskim mestnikom Kleoniškim, ki so ob času Seneka živeli, od kterih se piše, da so imel. čuvaje postavljene, ki niso imeli nič družiga opraviti, kakor toče čakati. Ako je tak čuvaj znamnje dal, da je toča blizo, so berž aldovali (ofrali) svojim ajdovskim bogovam nekoliko kerví; premožniši so zaklali jagnje ali pšè, ubogi pa so se vbodli v perst, da jim je nekoliko kerví iztéklo, s katero so se nadjali jezo serditih bogov potolažiti, ki so jim točo poslali. Ako je pa pri vsem tem toča vendarle polje pobila, so poklicali čuvaja pred sodbo in ga hudo našeškali, da ni toče pregnal“.

„Krajnski kmetje pa posebno zato v svoje fajmoštre tišijo, da bi z blagoslovenjem hudo vreme krotili, ker mislijo, da toča pride le od hudiča ali copernic“.

Tako piše Valvazor v letu 1689.

Žalostno je, da skoraj 200 let ni premoglo neumnih vraž popolnoma zatreti!

Če bi se v ljudskih šolah po deželi le to bralo, kar je bilo leta 1845 v „Novicah“ v kratkočasnih pogovorih o natornih prikazkih lepo in umevno razlagovano, — če bi v vsaki hiši po kmetih le ene bukve „Blaže in Nežica v nedeljski šoli“ bile in bi se bralo, kar kratko in dobro pisano od „čare ali copernije“ v njih stoji, bi bil dobiček velik za omiko ljudstva in za pregnanje neumniga praznovérstva.

Namest druge razlage: kaj je toča? podamo bravcam iz omenjenih ljudskih bukev sledeče:

„Iz močirne zemlje in vód neprenehama sopúh pod nebó vstaja, kakor iz lonca na pokrivalo, kedar vóda vré. Za to vidimo, kako se

ob deževji iz jezer in gôr megla vleče, ter se krog hribov nabéra. Poletno jutro se ravno tak sopúh po travi in rožah svetlí, kakor nar gorši zlato in srebro. Pravimo da je rosa“.

„Kar rose zelenje ne popije, sonce pod nebó potegne. Je sapa hladna, kakor spomladi in v jeseni, postane rosa slana ali mraz“.

„Čistih megel ne vidimo. Je pa pod nebam hlad, se zgostijo oblaki, sami vodeni mehurci, tako lahki da plavajo. Težeji ko so oblaki, nižej stopijo. Greš na Golove, ali k sv. Urši, ali clò na Triglav, bo tebi sonce sijalo, kedar se v dolini bliska in gromí. Se megleni sopúh v kaplice nabere, začne naškrapati, kakor krop iz pokrivavke. Pozimi megleni sopuh pod nebam zmerzne, kakor na vodi srež ali pa rože na oknih. Lepe bele capice padajo, in mi pravimo, da je sneg“.

„Se poleti megleni sopuh pod nebam v kaplice zbéra, pa hladn veter potegne, in jih blisk pa burja nažene, hitro se stemejo, roglata toča peliska ter potolče, kodar jo veter potegne. Veter las pod nebo zanese, ki se kaple dežja prime, primerzne in se v toči najde, pa ne od copernic“.

Po ravno tisti pravici bi mogli tedaj tudi dež, roso, slano in sneg copernicam pripisovati, kterih nikjer ni, kakor le v glavah bedakov.

Naj bi ne bilo to zastonj rečeno!

Polovanje po Laškim.

Spisal M. Vèrne.

5. pismo.

Dragi prijatel!

V Pezaru.

Drugi dan, 12. rožnika, sim se zgodaj v Čezeno vzdignil. Sred poti je Forlimpopoli, obzidano mestice, ki šteje do 5000 duš, in nekoliko dalje proti Čezeni se vidi na desni verh griča kake pol ure od ceste mestice Bertinoro, ki ima tudi svojiga škofa. Tod so škofije tako pogostama, kakor pri nas fare.

Čezena je precej veliko, pa vmazano in nič kaj prijazno mesto, ki šteje čez 10.000 duš. Na jugozahodni strani so griči in hribje srednje visokosti, ki prav do mesta sežejo, in pred mestam teče precej široka reka, ki se ji „Savio“ pravi. Od tod sta bila papeža Pij VI. in VII., ki ju je Bog o silnih časih z veliko žalostjo in britkostjo obiskal.

V Čezeni so imeli ravno živinski somenj. Volov je bilo skup kaci 4—500, in sicer taci, de nisim nikdar lepših vidil. Vsi so bili beli ali sivkasti kakor ogerški, dobro rejeni, debeli, in snažni in očejeni, in nekteri tudi zalo okinčani ko dekleta, de jih je bilo veselje gledati. Ovác je bilo tudi veliko, prešičev pa malo. V tem so se mi Lahi močno prikupili, de živino skerbno redé, ž njo lepó ravnajo, jo zmiram snažno imajo in je ne pretepajo kakor drugod. Če je voz le nekoliko težek, že po dva ali tri pare vprežejo, kar je pa tudi za to treba, ker imajo vozove in drugo orodje še silno okorno in le na debelo izdelano, mende kakor nekdanj ob časih nekdanjih Rimljanov. Vôle gonijo kakor pri nas konje; z neko železno opravo jim namreč kakor s kleščami nosnice oklenejo, in z vervjo, ki se tiste železne naprave derží, jih vodijo in sučejo, kamor hočejo, kakor konje z berzdo.

Sred poti med Čezeno in Riminam (Rimini) je Savinjano, velik lep terg, ki šteje do blizo 4000 duš. Po sreči sim se bil tû vstavil. Ko po tergu okoli postopam, pridem do mosta, ter precej vidim, de ni delo novih časov, ampak de so ga hrabri Rimljani sozidali; de je pa potok pod njem iz stare zgodovine znaniga

iména, nisim še védil; kmalo pa najdem na mostu napis: „Pontem subterfluyente Rubicone“ &c. — Potok je tedaj Rubikon — tisti Rubikon, pri katerim je še celó Juli Cezar dolgo premišljeval, če bi šel čez-nj ali ne. Zdaj je revež skoraj brez vode, poln peska, ki ga voda o povodnjih po dolgim dežji iz hribov donša. — Pot naprej v Rimin je prav prijazna; na levi lepe ravnine se vidi morje, na desni pa so pred visocimi gorami zali grički.

Opoldne sim prišel v Rimin. Rimin je zalo mestice, kak strelaj od morja, ki ima 16.000 duš in nekoliko prav lepih poslopij. Nekdanji Rimljani so to mesto Ariminium imenovali, in takrat je bilo gotovo močnejši ko dandanašnji, posebno pod cesarjem Augustam, kterimu so Ariminčani velik častljiv oblok sozidali, ki, desiravno poškodovan, še vedno krasno stoji. Na tergu stoji tudi še po koncu velik kos marmeljna, o kterim terdijo, de je Juli Cezar na-njem stal, ko je čete svojih vojakov zoper nevredne gospode v Rimu dražil in vнемal.

Riminu ravno nasproti je visok hrib, in na njem starodavna, povsod znana ljudovladija „San Marino“. Silno me je mikalo gor iti, tudi to majhno, pa narstareji današnjih evropskih deržav ogledat; pa sim se moral tovaršama vdati, ki sta le naprej hitela. Tri ure je iz Rimina na verh hriba; več ko pol poti pelje cesta po lepi, rodovitni, skerbno obdelani ravnini, potem se pa za hribam kviško vije. Od te strani proti Riminu je pa tako stermo, de bi mende še koza gor ne prišla.

Rad bi bil vidil, kaj San-Marinčani pridelujejo in s čem se živé, ker imajo na primeru le malo prostora. Mestice „San Marino“, ki je poglavno mesto in malo de ne cela ljudovladija, leži prav na verhu hriba, pa se iz takrajne ravnine ne vidi, razun velike cerkve, ki je prav na robu sterme strani hriba na živi steni sozidana. Cerkvene tla so tudi živa, gladko poklepana skala brez družiga tlaka.

Popoldne sim se čez Katoliko, terg ali marveč veliko vas, v Pezar (Pesaro) peljal. Nekdaj je bilo tod zlo nevarno, in se je pogostama od razbojnikov in tolovajev slišalo. — Od Katolike naprej ne pelje cesta več zmiram po ravnim, temuč se semtertje prek gričev po klancih vije.

V Pezar sim prišel, ko je bilo že tama. Mesto (nekdanje Pisaurum), ki šteje do 12.000 duš, ima prav lepe cerkve s krasno slikanimi podobami, ki jih visoko čislajo. — Posebno lepa je štirna na velicim tergu. Tudi še družih lepih poslopij je veliko, kar kaže, de so ljudje tukaj premožni.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Poljski glasbenik, g. Ant. Kocipinski, ki je bil nekoliko časa na Dunaji, in se je zdaj skoz Prago, Lipsio, Berolin in Krakavo v svojo domovino vernul, namreč v rusko Podolje, si je namenil svoja dela izdati pod naslovom: „Spiowy Slowianskie“ s poljskim, ruskim, serbskim in českim tekstom.

* Na Dunaji je prišla te dni na svetlo česka knjižica pod naslovom: „Novybrana česka Pokladnice vseh v životě občanskem zapotřebných písemnosti, od Terebelskega. Velja 30 kr.

* Te dni pride iz Pospíšilove tiskarnice v Pragi prvi zvezek českih narodnih pesem, nabrane od Jaromira Erbená.

* Pri ravno tem knjigotiskarju se tiska podunavska povest „Kirdžali“ od Mahaela Čajskovskega.

* Pater Natanael Stojanov, s pravoslavnega Zogravskega samostana na sveti Gori na Bulgarskem, je prišel v Prago iz Ruskega, kjer je potoval. Nata-

nael je zveršil svoje nauke v Kievi in v Moskvi in se bo zdaj na sv. Goro vernul. Kakor se pripoveduje, je v gerških in bulgarskih samostanih na sv. Gori mnog zaklad staroslovanskega pismenstva. S temi spisi slovanski svet soznaiti, se bo Natanael verlo trudil.

* Pop ruskega poslanstva v Berolinu, Sokolov, je znano nemško dogodivščino Beckerovo v rusko prestavil.

* Černogorski knez Daniel Petrović je že iz Petrograda čez Terst domú šel.

* Bulgarski profesor Pietkiewicz potuje po ruskem ondi bogoslovne učilnice pregledovat.

* V Lvovu izhaja poljski časopis „Przyjacieł domowy“, kteremu se tudi podobe prikladajo; pečá se z vsim, samo s politiko ne. Naročnina znese 3 gold. in 40 kr. za celo leto s poštnino vred; pride vsak teden enkrat na celi poli na svitlo.

* Lumir naznani, da so bili štirje Waldsteini česki pisatelji. Prinese prav krasno česko pesem iz šestnajstega stoletja, ktero je Burian Waldstein zložil; prepisana je iz neke česke knjige, ki je v dvorni knjižnici v Stockholmu, ki je bila dozdej neznana. Razun Buriana so sledeči trije: Juri Waldstein, ki je z Matijem iz Luznie pisal in natisniti dal naznanilo o zmagi pri Budimu v letu 1541 v českem jeziku; Wilhelm Waldstein iz Stepanic je prestavil prvi del knjige o zaničevanju posvetne nečimernosti v česko. Prestava je prišla v Pragi pri Burianu Baldu v letu 1589 na svitlo. Hinko Waldstein iz Dobravic je imel na svojem gradu dobro vredjeno tiskarnico, kjer je več českih knjig od njega samega sostavljenih v letu 1610 na svitlo prišlo.

Slovensko slovstvo.

Oče grof Radecki, c. k. maršal. Popisal Fr. Malavašić. Z jeklorezom. V Ljubljani 1852. Natisnila Rozalia Eger. Na prodaj pri J. Giontinitu; cena 20 krajc.

Z veseljem smo sprejeli imenovano knjižico, ktera po domače popisuje življenje maršala Radecki-ga, kteriga njegovi vojaki navadno le svojiga „očeta“ imenujejo. Slovencam že zdavnej dobro znani pisatelj gosp. Malavašić se je tega znamenitiga dela lotil in ga hvalvredno doveršil, tako da zamoremo napovedano knjižico vsacimu bravcu kot prijetno berilo živo priporočiti. Kar se prav lepo natisnjeni knjižici (kteri bi le enmalo bolj beliga papirja in terdnejšiga vezka privošili) še posebno dobro prileže, je pridjani obraz, ki je slavnimu starčku vès podoben. Kdor ima tedaj te bukvice, ima za majhin denar življenjopis in obraz tistiga moža, ki je nam vsacimu dobro znan in čigar imé bo slovélo v zgodovini Austrie na vse véke.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Vipavske doline 17. julia. Vreme se letos čudno véde. Ko se iz družih krajev od dežja in celó toče sliši, pripeka pri nas vedno sila vročina. Dežja že 4 tedne nismo imeli, in kakor hitro se megle Čovnu in Nanosu bližajo, privihrá naglo borja, in v malih trenutjih vse razpodí. Solnee pripeka podnevi, da hoče vse sožgati; vendar so noči hladne, tako da tudi rōsa pada, kar tukaj ni navadno; še nobeno poletje nisim tukaj toliko rōse vidil, kakor letos. To je uzrok, da poljski pridelki niso še suše in vročine popolnoma poginili. Pomladi smo se dobre in bogate letine nadjali, vendar bo le pičla. Sočivja so opešale suše, posebno fižola se ne bo še za sēme pridelalo; tudi turšica, tukaj poglavitno žito, je zavolj suše in vročine v rasti zastala in maloklasja kaže. Od sadja smo imeli češinj in marelic dovelj, hrušik in jabelk je malo; perve smokve „cvet-